

Wzmianki historyczne o pozostałych miejscowościach gminy:

Koźlica

Nazwa miejscowości. Nazwa Koźlica upowszechniła się w XVIII wieku. Pisana była również jako Koski albo Koźlice. Nadto rozróżniano Koźlicę Igołomską, Tropiszowską, Węgrzynowską oraz Niepołomicką. Jest to nazwa topograficzna, którą można porównać do: kózka, koźlica. Drugie człony są dzierżawcze i wywodzą się od miejscowości, w obrębie której znajdował się przysiółek nazwany "Koźlicą". Wiadomo, że interesująca nas osada w końcu XVIII wieku należała częściowo do Igołomi i Tropiszowa.

Historia i zabytki. Koźlica była przysiółkiem Igołomi. Znajdowały się tam zabudowania folwarczne, a ludność stanowili głównie ubożsi chłopci. Dzieje tej osady powiązane są ściśle z historią Igołomi Akademickiej. Koźlica często jeszcze i dziś określana mianem Koźlicy Igołomskiej stanowiła bowiem część dóbr tworzących wówczas tzw. kompleks dóbr igołomskich. W roku 1827 było tu 23 domy, natomiast na początku lat osiemdziesiątych XIX wieku ich liczba wzrosła bardzo nieznacznie do 25. Znajdowały się także tutaj zabudowania o charakterze folwarcznym, jednak do dnia dzisiejszego nie pozostały z nich żadne ślady.

Na terenie Koźlicy do najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego zaliczają się licznie występujące tutaj kapliczki i figury przydrożne. Spośród nich na szczególną uwagę zasługują: Kapliczka szafkowa Matki Boskiej Tuchowskiej z Dzieciątkiem oraz Krzyż przydrożny z wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego. Pierwotnie drewniany krzyż wzniesiony został w 1935 r. przez Wawrzyńca Świeczkę z Koźlicy w intencji ochrony mieszkańców przed żywiołami. Ważną rolę w powstaniu Krzyża odegrał ówczesny proboszcz Igołomi ksiądz Wincenty Piątkiewicz. Obecny Krzyż metalowy, z wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego, został postawiony około roku 1980.

Pobiednik Mały

Nazwa miejscowości. Nazwa pierwszy raz zapisana w roku 1254 jako Pobyednyk. Inne wczesne formy zapisu: Pobedyky (1396), a następnie Pobiednik, Pobiednik Parva [łac. mały], Minor [j.w.], Pobiedniki Małe, Pobiedniczek. Jest to nazwa kulturalna, którą można porównać do "pobeda", co w języku słowiańskim oznaczało zwycięstwo lub miejsce zwycięstwa.

Historia i zabytki. Osada od średniowiecza stanowiła dobra klasztoru zwierzynieckiego. W 1276 roku mieszczanie krakowscy Gerard i Henryk na zlecenie klasztoru osadzili Pobiednik na prawie niemieckim. W końcu XV wieku było to 8 zagród klasztornych i 1 plebańska, a dziesięcina była przekazywana miejscowemu plebanowi. Czynn z sołectwa był oddawany do klasztoru cysterskiego w Mogile (1529). W latach 90. XVIII wieku plebanię pobiednicką zamieszkiwało oprócz plebana sześcioro szlachty. Po upadku I Rzeczypospolitej Pobiednik Mały, podobnie jak i pozostałe miejscowości dzisiejszej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce stał się częścią monarchii Habsburgów. Majątek ziemski znajdujący się w tej miejscowości, który przed 1795 rokiem stanowiła własność Klasztoru Norbertanek z krakowskiego Zwierzyńca został wówczas przejęty przez władze austriackie i uznany za dobra państwowe.

Szczególnie istotną datą w dziewiętnastowiecznej historii tej miejscowości był rok 1815. Wówczas to na skutek nowego podziału ziem polskich dokonanego na Kongresie Wiedeńskim (1814 -1815) Pobiednik Mały znalazł się w zaborze rosyjskim stając się przygraniczną miejscowością. Powstała tu komora celna, a także rosyjska strażnica wojskowa. Włączenie Pobiednika Małego do zaboru rosyjskiego w znacznym stopniu przyczyniło się do upadku znaczenia tutejszej parafii pw. św. Wojciecha Męczennika. Było to spowodowane jej podziałem, a co za tym idzie znacznym pomniejszeniem. Część tworzących dotąd parafię miejscowości znalazła się po austriackiej stronie granicy i zgodnie z przyjętymi uregulowaniami prawnym została odłączona od pobiednickiej parafii. Wśród nich były takie miejscowości jak Las Kościelniczy i Wolica, które przyłączono do parafii w Górcie Kościelniczej oraz Wrócenice włączone do parafii w Czulicach.

Istotnym momentem w dziewiętnastowiecznych dziejach tej miejscowości było wprowadzanie na jej terenie przez władze rosyjskie urządzenia kolonijnego (druga połowa XIX wieku). Jednym z najbardziej znaczących skutków tych działań był powstanie w 1857 roku osady Brzostek, osady w której działki ziemskie nadano m.in. weteranom i inwalidom z wojny rosyjsko - tureckiej. Dramatyczne wydarzenia Powstania Styczniowego 1863 /64 nie ominęły także i tej miejscowości dzisiejszej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce. To właśnie w Pobiedniku miała miejsce jedna z największych potyczek oddziałów powstańczych, którymi dowodził kapitan S. Malczewski z wojskami rosyjskimi, do jakiej doszło na tych ziemiach. Potyczka, która miała miejsce 4 maja 1863 roku zakończyła się klęską powstańców, a jego konsekwencjami był represje rosyjskie, które w 1864 roku dotknęły majątek dworski i plebański.

Kolejną ważną, a zarazem równie dramatyczną datą w historii Pobiednika Małego był rok 1914. Podczas trwających na tych ziemiach walk pomiędzy armią austriacką i rosyjską całkowicie zniszczeniu uległ drewniany, historyczny kościół św. Wojciecha Męczennika. Z zabudowań kościelnych ocalały wówczas tylko zbudowana w 1908 roku plebania oraz murowana

dzwonnica z 1913 roku. Podczas toczonych latem i jesienią 1914 roku walk zburzeniu uległ również częściowo budynek dworski oraz wiele zabudowań włościńskich. Warto w tym miejscu dodać, iż kościół w Pobiedniku Małym został ostatecznie odbudowany dopiero w 1956 roku. W latach 1915 -1956 nabożeństwa odprawiane były w Pobiedniku Małym w tymczasowej kaplicy na plebanii, a odprawiał je kapłan z Igołomi.

Nie tylko działania wojenne przyczyniły się do nieszczęść mieszkańców Pobiednika Małego w XIX stuleciu. Często przynosiła je ze sobą "kapryśna" Wisła. Stąd też wielkie znaczenie prac związanych z jej regulacją, które w tej miejscowości sięgają drugiej połowy XIX wieku. Jednak najważniejsze z nich podjęte zostały już w okresie niepodległej Polski. W latach 1925 - 26 na szeroką skalę prowadzone były prace związane z regulacją koryta i budową wałów powodziowych w tej miejscowości. Nastąpiło wówczas przeniesienie części zagród i zabudowy Morgów. Warto podkreślić, iż prace te podniosły nie tylko stan bezpieczeństwa mieszkańców, ale były także istotnym źródłem ich dochodów, w związku z pracami, które odpłatnie wykonywali podczas prowadzonych wtedy robót. W latach II wojny światowej mieszkańcy Pobiednika aktywnie włączyli się w nurt działań konspiracyjnych i walki z hitlerowskim okupantem.

Spośród szczególnie ważnych obiektów o znaczeniu historycznym, które znajdują się w Pobiedniku na pierwszym miejscu wymienić trzeba Kościół Parafialny pod wezwaniem św. Wojciecha Męczennika. Parafia Pobiednik Mały pod wezwaniem św. Wojciecha Męczennika powstała najprawdopodobniej między rokiem 1254 a 1325 , a jej tereny były przez wieki własnością klasztoru Norbertanek na Zwierzyńcu. W zachowanych źródłach jako fundator niewielkiej, drewnianej świątyni występuje kasztelan krakowski Jakub Bonar, który część majątku oddał właśnie Norbertankom. Były więc one z pewnością przynajmniej współfundatorkami kościoła. Zespół kościelny usytuowany jest na niewielkim, owalnym podwyższeniu terenu. Obecnie w jego skład wchodzi kościół z wolno stojącą dzwonnica, ogród plebański, stara i nowa plebania oraz budynek gospodarczy. Sam kościół otaczają wiekowe lipy. Pierwotny drewniany kościół został zniszczony doszczętnie w 1914 roku podczas tzw. "bitwy krakowskiej". Został on zbudowany praktycznie na nowo dopiero w latach 1955-56 według projektu Romana Staffa. Obecnie jest to kościół jednonawowy, z parą kaplic o charakterze transeptu. Otwarte podcienia arkadowe zabudowano i przekształcono w nawy boczne w 1967 roku. Krótkie, prostokątne prezbiterium z dwiema przybudówkami zwrócone jest w kierunku północnym. W głównym ołtarzu, wykonanym z drewna orzechowego, znajduje się obraz patrona świątyni św. Wojciecha oraz kopia obrazu "Jezu, ufam Tobie". Patronami bocznych ołtarzy są Matka Boska Częstochowska i św. Józef. Pośród zachowanych zabytków wyposażenia liturgicznego warto wspomnieć monstrancję wykonaną w tzw. stylu "Rejencji", kielich późnorennesansowy, z herbem Brochowicz i inicjałami NK PP, restaurowany ok. 1715 roku oraz cztery relikwiarze drewniane także w stylu "Rejencji". Ważnym elementem kościelnej zabudowy w Pobiedniku Małym jest murowana dzwonnica wzniesiona w 1908 roku. O patriotycznej przeszłości tej miejscowości przypomina Grób Powstańców Styczniowych, który znajduje się na miejscowym cmentarzu parafialnym. Płyta nagrobkowa została wykonana z granitu. Na środku umieszczono zdobiony, metalowy krzyż z tabliczką z napisem: "Grób powstańców 1863". Według miejscowych przekazów jest to mogiła powstańców poległych podczas bitwy stoczonej tu 4 maja 1863 roku.

Pobiednik Wielki

Nazwa miejscowości. W 1403 została zanotowana nazwa "Pobednikij Maiori" [łac. Wielki]. Inne spotykane określenie to Pobiednik Większy. Jest to nazwa kulturalna, wynika z faktu, że osada jest położona obok Pobiednika Małego.

Historia i zabytki. Od XIII wieku wieś była własnością klasztoru norbertanek na Zwierzyńcu. Obecny przysiółek Brzostek stanowił uprzednio samodzielną osadę. Funkcjonował tu folwark. Wiadomo dalej, że przedmiotem sprzedaży było tamtejsze sołectwo, mające 2 łany powierzchni. W 1479 roku nabyła ją Agnieszka z Bnina, a już 2 lata potem Jakub z Dębna kasztelan i starosta krakowski przekazał sołectwo klasztorowi w Mogile. Jakub z Dębna uposażył nim fundowany przez siebie ołtarz w mogiłskiej świątyni. Działał w Pobiedniku młyn, a pastwiska plebańskie były dzierżawione rzeźnikom krakowskim na wypas wołów. W 1791 roku we wsi mieszkało 149 mężczyzn i 150 kobiet. Folwarkiem zarządzał Mikołaj Cyngot. We wsi znajdowała się karczma. Po III rozbiorze Polski w 1795 roku Pobiednik Wielki, tak jak i pozostałe miejscowości dzisiejszej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce był częścią monarchii Habsburgów. Natomiast od roku 1815 stał się Pobiednik Wielki nadgraniczną miejscowością zaboru rosyjskiego, do którego obszar ten został przyłączony decyzjami Kongresu Wiedeńskiego. Ta nadgraniczna miejscowość, położona tuż przy samej granicy rosyjsko - austriackiej liczyła w roku 1827 219 mieszkańców, a były w niej 24 budynki mieszkalne. Jej położenie wpłynęło na to, iż w okresie polskich powstań narodowowyzwoleńczych (Powstanie Listopadowe 1830/31 i Powstanie Styczniowe 1863/64) przez Pobiednik Wielki często przedzierał się w głąb zaboru rosyjskiego ochotnicy z Galicji. W miejscowości tej znajdował się w XIX wieku duży majątek ziemski, który często był miejscem, gdzie wspomniani ochotnicy często otrzymywali pomoc i wsparcie. Powodowało represje carskie wobec jego właścicieli i mieszkańców. W 1886 roku dobra ziemskie Pobiednik Wielki składały się z folwarków Pobiednik Wielki i Morgi. Sam folwark Pobiednik Wielki liczył wówczas 422 mórg gruntów ornych i ogrodów, 32 morgi łąk, 57 mórg pastwisk. W jego skład wchodziły dwa budynki murowane i 14 drewnianych. Spośród właścicieli majątku ziemskiego w Pobiedniku wymienić należy m.in. rodzinę Grabowskich (bracia Ignacy i Wincenty) oraz rodzinę Prus - Lisickich, do której majątek ten należał aż do 1945 roku, kiedy to został przejęty przez władze państwowe. U schyłku lat dwudziestych wdowa po Sewerynie Lisieckim - Ludmiła podjęła decyzję o sprzedaży części majątku władzom państwowym. Była to część folwarku, na której Lisieccy od początku lat dwudziestych starali się na szeroką skalę rozwinąć sad owocowy. Najprawdopodobniej podjęte działania zamiast oczekiwanych dochodów przyniosły straty. Ludmiła Lisicka postanowiła więc sprzedać część folwarku. Decyzja ta była korzystna także dla władz państwowych, które właśnie w tym czasie podjęły decyzję o budowie na tych terenach lotniska zapasowego dla krakowskiego lotniska znajdującego się na Rakowicach. Przyniosła ona również dodatkowe dochody mieszkańcom Pobiednika i Morgów, którzy znaleźli zatrudnienie przy przesadzaniu drzewek owocowych znajdujących się w

części majątku przeznaczonej do sprzedaży Według innych przekazów Ludmiła Lisiecka odsprzedała tylko część swoich dóbr władzom państwowym, pozostałą natomiast przekazała nieodpłatnie w formie darowizny. Dziś lotnisko w Pobiedniku Wielkim odgrywa istotną rolę nie tylko w życiu mieszkańców tej miejscowości, ale i całej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce. Od roku 1952 jego gospodarzem jest Aeroklub Krakowski. Lotnisko to odwiedza wiele osób na organizowanych tu pokazach i szkoleniach. Pośrednio wpływa to na gospodarkę tej miejscowości. Teren lotniska w Pobiedniku Wielkim jest też miejscem organizacji imprez o różnorodnym charakterze. Część nich organizują władze samorządowe gminy Igołomia - Wawrzeńczyce. Są to m.in. Gminne Zawody Sportowo - Pożarnicze, a od roku 2007 Małopolskie Święto Warzyw, będące bodaj najważniejszą imprezą dla promocji gminy i jej mieszkańców mające zasięg ogólnie wojewódzki. Niestety niewiele pozostało do dziś w Pobiedniku Wielkim śladów jego przeszłości. Wymieńmy więc w tym miejscu Figurą Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia z 1935 roku fundacji Jana i Marii Kapałów oraz Krzyż przydrożny z wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego, którego fundatorką była w okresie międzywojennym właścicielka tutejszego majątku ziemskiego Ludmiła Lisicka. Obecny trzeci już z kolei stojący w tym miejscu krzyż pochodzi z 1983 roku i został ufundowany przez państwa Mendalskich i pana Władysława Dziegę - mieszkańców z Pobiednika Wielkiego.

Tropiszów

Nazwa miejscowości. Jedna z najstarszych nazw miejscowych w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce. Pierwszy zapis znamy z 1166 roku jako Tropiszow. Inne formy zapisu to Stropiszow lub Tropisow. Jest to nazwa dzierżawcza od nazwy osobowej Tropis. Możliwe, że bliżej nieznanego Tropis albo Tropisz w zamierzczłej przeszłości założył tę osadę, albo tu zamieszkali jego ludzie.

Historia i zabytki. W 2. połowie XII wieku Tropiszów został nadany klasztorowi w Jędrzejowie przez arcybiskupa Jana, a w 1243 roku książę Konrad Mazowiecki przekazał wieś klasztorowi benedyktynek w Staniątkach w zamian za osadę Szyce. W 1434 roku nastąpiło rozgraniczenie Tropiszowa od Kościelnik, czego dokonał Piotr Szafraniec z Pieskowej Skały, podkomorzy krakowski. Osada należała do klasztoru w Staniątkach aż po kres istnienia I Rzeczypospolitej, kiedy majątek ziemski w Tropiszowie został przejęty przez władze państwowe. Prawdopodobnie w roku 1788 lub najpóźniej w 1789 został on przekazany w formie donacji na rzecz Szpitala św. Łazarza w Krakowie. Władze szpitala przekazały go następnie w ręce dzierżawców prywatnych, którzy zobowiązani byli do przekazywania na rzecz donatora ustalonej kwoty pieniężnej bądź, zwłaszcza w pierwszej połowie XIX wieku, odpowiedniej opłaty w produktach naturalnych. Pomimo, iż po roku 1815 Tropiszów znalazł się po rosyjskiej stronie granicy donacja tropiszowska nadal pozostała w rękach krakowskiego szpitala znajdującego się po drugiej, austriackiej stronie granicy. Sam Tropiszów był w trzeciej dekadzie XIX wieku miejscowością stosunkowo dużą, liczącą 257 mieszkańców i 66 domów. Spośród dziewiętnastowiecznych dzierżawców folwarku w Tropiszowie na szczególną uwagę zasługuje postać Stanisława Machnickiego, który dzierżawił go blisko czterdzieści lat. Jego nazwisko pojawia się w księgach parafii w Igołomi jeszcze w roku 1863, jako świadka identyfikacji powstańców poległych w sierpniowej bitwie pod Czernichowem. Po śmierci Machnickiego dzierżawcą Tropiszowa został jego zięć niejaki Pieprzak. Majątek tropiszowski miał w swojej historii szczęście do "długowiecznych" dzierżawców. Około roku 1911 został nim Henryk Wójcicki, który dzierżawił go przez blisko trzydzieści lat, aż do swojej śmierci w 1938 roku. Następnie do roku 1945 majątkiem zarządzała wdowa po nim, Helena Wójcicka z domu Jasińska. W roku 1945 majątek ziemski w Tropiszowie został ostatecznie przejęty przez państwo. Z osobą Heleny Wójcickiej wiąże się powstanie w Tropiszowie wyjątkowego ogrodu dworskiego. Majątek ziemski w Tropiszowie był w okresie II Rzeczypospolitej największym majątkiem ziemskim, na ziemiach dzisiejszej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce, liczył bowiem aż 700 mórg powierzchni, a w folwarku według danych z 1921 roku mieszkało 113 osób. Dla porównania w tym samym roku wieś Tropiszów liczyła 584 mieszkańców. Dziś w Tropiszowie zachowały się pozostałości dworu i zabudowań dworskich pochodzące z przełomu XIX/XX wieku. W chwili obecnej teren, na którym znajdują się pozostałości dawnego dworu w Tropiszowie jest obszarem zamkniętym. Obecnie spośród zabudowań podworskich dostępny jest tylko jeden budynek tzw. "czworak", który wykorzystywany jest jako wielorodzinny dom mieszkalny. Budynek dworski praktycznie nie był remontowany w okresie powojennym. Przypomnijmy jednak w tym miejscu, krótki opis tropiszowskiego dworu, zbudowanego na przełomie XIX i XX wieku: "Była to budowla murowana z cegły, parterowa, w części południowej podpiwniczona. Założony na planie prostokąta z otwartą, wspartą na kolumnach werandą w narożniku południowo - zachodnim. Pomiędzy kolumnami rozpięte arkady. Znajdujące się po stronie północnej wejście główne poprzedzone było drewnianą werandą. Elewacje tynkowane, z nieregularnie umieszczonymi oknami, ujętymi płaskimi obramieniami. Naroża zdobione boniowaniem. Całość nakryta była dachem czterospadowym." W czasach zaborów Tropiszów obok Złotnik, Pobiednika i Igołomi był miejscem, w którym znajdowała się silna rosyjska placówka wojsk pogranicznych. Stąd też m.in. obecność folwarku Tropiszów na wojskowych mapach zarówno austriackich, jak i rosyjskich pochodzących z lat 1876 i 1885. Warto również pamiętać, iż od lat siedemdziesiątych XIX wieku w Tropiszowie istniała szkoła elementarna, której pierwszym nauczycielem był pan Leśniewski.

Spośród pozostałych w Tropiszowie śladów przeszłości należy wspomnieć jeszcze o kapliczce z rzeźbą św. Jana Nepomucena, która najprawdopodobniej pochodzi z przełomu XVIII/XIX wieku. W roku 1990 oryginalna rzeźba, której stan był bardzo zły, została zastąpiona przez kopię ufundowaną przez pana Janusza Pyko. Figura ta została poświęcona w roku 2001 przez księdza W. Dańkowskiego - proboszcza parafii w Igołomi. Wspomnieć wypada także "Kapliczkę "Ecce Homo" wzniesioną zapewne w XIX wieku w miejscu starszej, istniejącej od 1710 roku. W kapliczce tej znajduje się rzeźba "Ecce Homo" - wyobrażenie ubiczowanego Jezusa Chrystusa w koronie cierniowej. Rzeźba datowana jest na rok 1710. Znajdował się w niej również namalowany na deszczuлке w drugiej połowie XIX wieku mały obrazek Matki Boskiej Częstochowskiej. Kapliczka ta została ona odnowiona w 1978 roku.

Dobranowice Nazwa Dobranowice była pierwszy raz wzmiankowana w 1379 r. jako "de Dobranouicz". Na przestrzeni wieków występowała również jako Dobranow lub Dobranie.

Historia i zabytki. W połowie XIII wieku miejscowości Dobranowice i Poborowice posiadał Klemens Gryfita z Ruszczy. Na przełomie XIV i XV wieku siedział tu ród Chamców herbu Gryf, następnie Turscy, a w końcu XV stulecia rodzina Konarskich. Po połowie XVI wieku trzymał Walenty Dembiński, urzędnik ziemski, który w latach 1576-1584 był kasztelanem krakowskim. Zmarł w 1584 roku. Od początku XVII wieku dobra objęła rodzina Obalkowskich. W 1789 roku we włościach Dobranowice i Poborowice stały dwa dwory oraz cztery karczmy. Trzy lata później w karczmie dobranowickiej siedziało troje Żydów. W Dobranowicach i Poborowicach w roku 1791 wymieniono jeden dwór, cztery karczmy, 18 chałup o jednym gospodarzu, 6 domów ogrodników, 2 domostwa bez ogrodów i roli. W roku 1783 właścicielem dworu był Bogusław Śląski, starosta bocheński, a także komisarz cywilno-wojskowy.

W pierwszych dziesięcioleciach XIX wieku Dobranowice wraz z Poborowicami stanowiły własność rodziny Treutlerów. Pierwszym jego właścicielem był Franciszek Treutler, pochodzący z Austrii kupiec krakowski, który wzbogacił się na handlu winem. Następnie dobra dobranowickie należały do jego synów Antoniego, a potem Ignacego Treutler von Trubenberg, który odkupił je od swojego brata.. Warto zaznaczyć, iż rodzina Treutlerów prowadziła w Dobranowicach intensywną działalnością budowlaną. Jak wspomina Kazimierz Girtler, przyjaciel rodziny: "co tylko tam dziś stoi, murowanych lub drewnianych domów to wszystko tegowieczne "czyli wybudowane w pierwszych dekadach XIX wieku. Wielkim ciosem dla Treutlerów był wielki pożar, który zniszczył w 1833 roku znaczną część majątku dobranowickiego. W posiadaniu Treutlerów Dobranowice wraz z Poborowicami pozostawały aż do drugiej połowy XIX wieku. Kolejnym z właścicieli tychże dóbr był Julian Kochanowski, zmarły w roku 1881. Po jego śmierci przeszły one na własność jego małżonki. W ostatnich dekadach XIX stulecia majątki te na skutek m.in. złego zarządzania przynosiły coraz mniejsze dochody, a wręcz straty. Taka sytuacja doprowadziła około 1898 roku do ich parcelacji i sprzedaży. Nabywcami ziem dworskich stali się wówczas nie tylko miejscowi włościanie, ale także chłopcy i rzemieślnicy z Wawrzeńczyce i Nowego Brzeska. W początkach XX wieku budynek dworu w Dobranowicach przestał w praktyce istnieć.

Ważnym wydarzeniem w dziewiętnastowiecznej historii Dobranowic i Poborowic była budowa nowego kościoła. Pierwszy kościół w Poborowicach/Dobranowicach pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego powstał między rokiem 1355 a 1381 jako fundacja ówczesnych właścicieli Poborowic, wspartych przez właścicieli sąsiednich dóbr ziemskich. Pierwotnie był to kościół drewniany. W dobie reformacji kościół został niemal całkowicie zniszczony. Został odbudowany w 1614 roku przez ówczesnych właścicieli tych ziem Jerzego i Zuzannę Obalkowskich. Z początkiem XIX wieku (ok. 1802 roku) wciąż jeszcze drewniany kościół został odrestaurowany staraniem rodzin Treutlerów. W następnych latach kościół znowu ulegał zniszczeniu i popadał w ruinę. Sytuacja stała się tak dramatyczna, iż każdej chwili mógł on ulec całkowitemu zniszczeniu. Wobec realnego zagrożenia życia parafian uczestniczących w nabożeństwach dnia 20 maja 1887 roku ówczesny proboszcz, ksiądz Władysław Kuciński podjął decyzję o przeniesieniu Najświętszego Sakramentu do murowanej cmentarnej kaplicy. Sam budynek kościoła został rozebrany. W roku 1887 staraniem księdza Władysława Kucińskiego wybudowany został pierwszy, murowany, otynkowany, neogotycki, kryty dachówką ceramiczną kościół, którego projekt wykonał Paweł Opid - dzierżawca majątku ziemskiego we Wroninie. Warto podkreślić, iż znaczna część jego wyposażenia została przeniesiona ze starej, drewnianej świątyni. Główny ołtarz kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego jest tryptykiem pochodzącym z początku XVII wieku, wykonanym w stylu manierystycznym. Umieszczony w jego centrum krucyfiks pochodzi z okresu nieco późniejszego. W bocznych skrzydłach ołtarza znajdują się obrazy przedstawiające postacie św. Jana Chrzciciela i św. Królewicza Kazimierza (lewe skrzydło) oraz św. Heleny i św. Floriana (prawe skrzydło). W prawym ołtarzu bocznym wykonanym w stylu manierystycznym w XVII wieku umieszczono obraz św. Franciszka oraz Trójcy Św. i Zwiastowania. Warto wspomnieć jeszcze barokową, kamienną chrzcielnicę datowaną także na wiek XVII. Kościół w Dobranowicach został poddany ponownej gruntownej renowacji w latach 1973 -1976.

Wspomniana powyżej kaplica cmentarna została wybudowana przez księdza Władysława Kucińskiego w okresie przed rokiem 1887. Jest budynkiem murowanym, wykonanym z cegły. Dziś specjalne znaczenie, nie tylko dla tutejszych mieszkańców, mają dwie pamiątkowe tablice znajdujące się przed wejściem do kaplicy poświęcone pamięci poległych w czasach II wojny światowej.

Świadectwem przywiązania do religii katolickiej mieszkańców tych ziem są liczne kapliczki i figury przydrożne. Pośród nich należy wyróżnić: Figurę Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej usytuowaną przy schodach prowadzących do kościoła w Dobranowicach oraz Figurę z krucyfiksem w Dobranowicach, powstałą w drugiej połowie XIX wieku, której fundatorzy pozostają nieznani.

Innym istotnym wydarzeniem w historii dziewiętnastowiecznych Dobranowic było powstanie w tej miejscowości szkoły powszechnej . O jej powstaniu zdecydowały władze rosyjskie już po upadku Powstania Styczniowego. Formalnie decyzja o jej budowie podjęta została w roku 1866. Jednakże wskutek różnorodnych trudności (m.in. lokalowych) szkoła w Dobranowicach rozpoczęła swoją działalność dopiero w roku szkolnym 1904/1905 i działa po dzień dzisiejszy. Należy w tym miejscu dodać, iż w okresie poprzedzającym rok 1904 siedziba szkoły mieściła się m.in. w Rudnie Dolnym.

Nazwa miejscowości. Wywodzi się od nazwy potoku. Drugi człon powstał w wyniku podziału pierwotnego Rudna na Górne, Średnie i Dolne.

Historia i zabytki. Wieś rycerska Poborowskich. Potem trzymali ją Wrońscy z Rudna herbu Strykoń. Część osady w 1494 roku zakupili Hieronim i Katarzyna Boturzyńscy z Igołomi. Wiadomo dalej, że Rudno Górne było osadą podzieloną pomiędzy kilku właścicieli. Spotykamy tam rodziny Narębskich, Wronickich i Romatowskich (1578), w 1653 roku swoje części mieli Michał Śmietanka i Marcin Rumatowski, w 1680 roku Franciszek Czarniecki, stolnik krakowski, w 1744 Nideccy i Rumatowscy, a w końcu XVIII wieku Bogusław, a po nim Jan Ślaski. Z kolei Rudno Dolne (zwane też Niższym) od XVI do XVIII wieku znajdowało się w królewskim starostwie niepołomickim. We wsi działał młyn. Historia Rudna Górnego w XIX stuleciu nastrocza historykowi, zwłaszcza w odniesieniu do pierwszej dekady tegoż stulecia pewnych trudności. Wiąże się to głównie z kwestią ostatecznego wyodrębnienia się tej miejscowości jako samodzielnej jednostki administracyjnej. Początkowo Rudno Górne traktowane było najprawdopodobniej jako część składowa dóbr ziemskich określanych w dokumentach ogólnie mianem Rudno. W jego skład wchodziły wówczas m.in. tereny Rudna Średniego, a być może i Rudna Dolnego. Takie właśnie dobra, określane mianem Rudna zakupił na przełomie XVIII i XIX wieku Franciszek Treutler. Jeszcze w okresie Księstwa Warszawskiego (1809 - 1814) część tych dóbr, które możemy już z pewnością określić mianem Rudna Górnego nabył Jan Kanty Ostrzeszowicz, uczestnik wojen napoleońskich. Po jego śmierci w 1835 roku wdowa po nim Józefa Ostrzeszowiczowa z domu Morzkowska ponownie wyszła za mąż za ówczesnego właściciela Dobranowic Ignacego Treutlera. W ten sposób Rudno Górne i Dobranowice ponownie znalazły się w rekach jednego właściciela. Taka sytuacja trwała najprawdopodobniej do śmierci Ignacego Treutlera w 1851 roku. Ostatnim właścicielem majątku ziemskiego Rudno Górne był niejaki Paweł Rakowski, który zmarł w 1894 roku. Najprawdopodobniej jeszcze za jego życia rozpoczął się proces wyprzedaży i parcelacji tegoż majątku ziemskiego. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można przyjąć za M. Korneckim, iż w ostatnich latach XIX wieku, najpóźniej zaś na samym początku XX stulecia folwark Rudno Górne przestał ostatecznie istnieć. Warto w tym miejscu wspomnieć jeszcze, że folwark ten mniej więcej w połowie lat osiemdziesiątych XIX wieku obejmował 294 morgi gruntów ornych i ogrodów, 21 mórg łąk, 15 mórg lasu oraz 10 budynków drewnianych.

W okresie międzywojennym (1918 - 1939), szczególnie zaś w latach trzydziestych stało się Rudno Górne ważnym ośrodkiem organizacyjnym ruchu ludowego w tej części ówczesnego Powiatu Miechowskiego. Z Rudna Górnego wywodził się Józef Zastawny jeden z najbardziej znanych i aktywnych działaczy ruchu ludowego lat trzydziestych XX wieku. W tej też miejscowości 6 czerwca 1938 roku zorganizowano obchody Święta Ludowego, w którym udział wzięło blisko 600 osób.

Podczas tragicznych lat II wojny światowej mieszkańcy Rudna Górnego, podobnie jak i pozostałych miejscowości gminy Igołomia - Wawrzeńczyce, aktywnie uczestniczyli w walce o wolną i sprawiedliwą Polskę.

Na obszarze tej miejscowości nie zachowały się do dnia dzisiejszego żadne zabytki architektoniczne świadczące o jej bogatej przeszłości. Jedynymi świadkami historii pozostają dziś kapliczki i figury przydrożne. Wśród nich wyróżnić można: Figurę z Krzyżem - pomnik uwłaszczenia chłopów, wzniesioną w roku 1864 ku czci cara Aleksandra II na pamiątkę uwłaszczenia chłopów. Jest to żeliwny krucyfiks umieszczony na białym kamiennym czworobocznym postumencie z napisem: "Błogosław, Boże, Najjaśniejszemu Aleksandrowi II Cesarzowi Wszech Rossyi Królowi Polskiemu za nadane nam Prawa w dniu 19 lutego 1864 r. wdzięczni włościanie Gminy Dobranowice". W okresie międzywojennym zostały wzniesione Figura Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej z 1935 roku (fundacja Jan i Antonina Kowalscy 1935 r., J. Morawiec) i Krzyż kamienny z wizerunkiem Ukrzyżowanego Chrystusa z 1921 roku (fundacja Stanisław i Agata Czechowie).

ODWIŚLE

Nazwa miejscowości. Nazwa Odwiśle upowszechniła się i okrzepła w swej formie w XVIII wieku. Wcześniej występowała w różnych odmianach, jak "Nadwiśle". Jej pochodzenie jest topograficzne, wiąże się z położeniem nad Wisłą.

Historia i zabytki. Odwiśle w okresie staropolskim nie była to osada odrębna, stanowiąc przysiółek. Jego dzieje powiązane są ściśle z historią Igołomi. Miejscowość ta w XIX wieku wchodziła bowiem w skład dóbr ziemskich tworzonych wspólnie przez Igołomię, Zofipole, Koźlicę i właśnie Odwiśle. Właściciele majątku ziemskiego, folwarku znajdującego w Odwiślu to równocześnie właściciele Igołomi. Byli więc nimi kolejno w XIX i XX wieku: Zofia z Krasińskich Wodzicka, Łucja Wodzicka - Przeremska, Józefa z Przerembskich - Skorupkowa, następnie zaś rodziny Homolaczów i Morstinów. Samo Odwiśle w roku 1827 liczyło 36 domów zamieszkałych przez 251 osób. Po upływie wieku, w roku 1921 było w tej miejscowości 36 gospodarstw włościańskich i 261 mieszkańców. Dane zawarte w Spisie Powszechnym przeprowadzonym w tymże właśnie roku nie zawierają informacji o istnieniu w tej miejscowości folwarku, co może sugerować, iż został on już wówczas rozparcelowany. Pośród kilku zachowanych do dnia dzisiejszego obiektów przypominających przeszłość Odwiśla wymienimy w tym miejscu Kapliczkę szafkowa Matki Bożej Różańcowej ufundowaną przez Jana i Katarzynę Gładyszów tuż po I wojnie światowej jako wotum za ocalone życie (odnowiona w 2000 r.) oraz Kaplicę Matki Boskiej Częstochowskiej usytuowaną w miejscu, gdzie wcześniej stała drewniana kapliczka prawdopodobnie z 1920 r., która uległa zniszczeniu podczas powodzi w 1970 r. Kapliczka ta została gruntownie odnowiona w 2004 r. przez mieszkańców Odwiśla.

Zofipole (Igołomia Akademicka)

Nazwa miejscowości. W okresie staropolskim nie napotkaliśmy na używanie nazwy Zofipole. Badacz Kazimierz Rymut zlokalizował ją dopiero w 1827 jako Zofiopole. Inne formy zapisu to Zofiopole oraz Zofiipole. Określa się ją jako nazwę kulturalną pamiątkową.

Historia i zabytki. Aż do początku XIX wieku dzisiejsze Zofipole było własnością duchowną należącą do kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. Do tego też czasu dzisiejsze Zofipole nosiło nazwę Igołomi Mniejszej (łac. Minor) albo Igołomi Akademickiej i od 1425 roku stanowiło uposażenie Uniwersytetu Krakowskiego. Posesorami wsi byli kanonicy kolegiaty kleparskiej i zarazem profesorowie uczelni, ale Igołomia Mniejsza osada była puszczana w dzierżawę szlachcie. W 1636 roku pozyskali ją Jan i Dorota Paczkowie z Wrocimowic, a około 1660 roku Jan i Zofia Słomniccy. Po roku 1800 ówczesne władze austriackiej przeprowadziły szeroko zakrojone działania, których celem była likwidacja wielu instytucji kościelnych i przejęcie należących doń majątków ziemskich. Wówczas to także przestał istnieć wspomniany powyżej kościelny majątek ziemski w ówczesnej Igołomi Mniejszej. Został on zakupiony przez Zofię z Krasieńskich Wodzicką, właścicielkę m.in. folwarku znajdującego się w drugiej części ówczesnej Igołomi. Potwierdza to dokument z 28 IV 1818 roku, w którym Łucja Przeremska oświadcza, że będąc dziedziczką po śmierci matki Zofii z Krasieńskich Wodzickiej starościny Grybowskiej wsi Igołomi, "dawniej do św. Floriana, potem do Funduszu Edukacyjnego, a następnie kupionej przez Rząd Cesarsko-Austriacki (1808) nie dawała żadnych czynszów kościołowi Floriana (Akta kolegiaty św. Floriana, sygn. 9. "Resztki aktów dotyczących kolegiaty św. Floriana".)

Dzisiejsza nazwa Zofipole, którą mniej więcej od tego czasu nosi Igołomia Mniejsza, wiąże się z tymi właśnie wydarzeniami, choć trudno dziś jednoznacznie określić jak doszło do zmiany historycznej nazwy tej części Igołomi. Od tej też pory Zofipole stało się integralną częścią kompleksu dóbr igołomskich. W tenże sposób historia dziewiętnastowiecznego Zofipola ściśle związała się z historią Igołomi. Związki te, przynajmniej jeśli chodzi o kwestię własności ziemskiej, trwały aż po rok 1945, kiedy to nastąpiła parcelacja dóbr ziemskich Igołomia.

Według danych pochodzących z roku 1827 miejscowość ta liczy 28 domów i 225 mieszkańców. W ostatnich dekadach XIX wieku oraz czasach II Rzeczypospolitej Zofipole było drugą pod względem liczebności (po samej Igołomi) miejscowością, jeżeli chodzi o liczbę ludności wyznania mojżeszowego. Warto także dodać, iż w Zofipolu powstał jeden z pierwszych na tych terenach zakładów produkcyjnych, czyli działająca w latach trzydziestych XX wieku cegielnia.

Jednakże najwspanialsze zabytki tej miejscowości bynajmniej nie odnoszą się do jej nowożytnej historii, lecz do jej bardzo odległej przeszłości. W Zofipolu bowiem znajduje się wspaniały rezerwat archeologiczny. Podczas badań archeologicznych prowadzonych na tym stanowisku w latach 1946 - 1949, odkryto tu 34 piece garncarskie datowane na okres rzymski, głównie na drugą połowę III w. i pierwszą połowę IV w. Cztery z odkrytych pieców pozostawiono w rezerwacie archeologicznym, na stanowisku w Zofipolu, o którym wspomina m.in. książka "Museums of the World" (Monachium 1995) zawierająca spis muzeów świata. W ramach interdyscyplinarnych badań stanowiska w Zofipolu, które obejmowały prospekcję geofizyczną, prace wykopaliskowe, badania laboratoryjne ceramiki oraz studia archeobotaniczne odkryto w roku 1996 ponad dwadzieścia nowych pieców. W trakcie prac wykopaliskowych w 1997 roku okazało się, że konstrukcja dwóch z nich, będących zespołem o wspólnej jamie przypieczowej zachowała się w doskonałym stanie. Wszystkie piece garncarskie, odkryte w Zofipolu, były obiektami dwukomorowymi, o pionowym ciągu powietrza, zabudowanymi na planie koła i niemal całkowicie zagłębionymi w podłożu lessowym. Nadawały się szczególnie dobrze do wypału ceramiki siwej, masowo produkowanej na tym obszarze w późnym okresie rzymskim. Stanowisko archeologiczne w Zofipolu uznawane jest za największe centrum produkcji ceramiki wykonanej na kole, na północ od prowincji rzymskich, na obszarach środkowej i wschodniej Europy między Renem a Dnieprem oraz Morzem Bałtyckim i Dunajem.

Na terenie rezerwatu archeologicznego w Zofipolu odkryto pozostałości dużego ośrodka produkcji żelaza i glinianych garnków z okresu wpływów kultury prowincjonalno rzymskiej. W trakcie badań archeologicznych odsłonięto ponad 90 dwupoziomowych pieców, w których wypalano doskonałe, toczone na kole naczynia ceramiczne. Ponadto odkryto również zespół dymarek, prymitywnych urządzeń hutniczych, w których wytapiano żelazo z rud darniowych. Piece typu dymarkowego miały kształt cylindrycznych jam o średnicy od 40 do 60 cm, wykopanych w ziemi na głębokość ok. 50 cm, do których, po rozpaleniu ognia, wsypywano na przemian warstwy węgla drzewnego i warstwy rudy. Bardziej udoskonalone dymarki miały kopulastą nakrywą glinianą, w której znajdował się otwór do wsypywania paliwa i rudy oraz do wydobywania wytopionego żelaza po bokach. Śladami bliżej nam historii są podobnie jak i w pozostałych miejscowościach dzisiejszej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce kapliczki i figurki przydrożne. W Zofipolu na szczególną uwagę zasługują: kapliczka szafkowa Matki Boskiej Częstochowskiej oraz figura Matki Bożej Niepokalanego Poczęcia.

Złotniki

Nazwa miejscowości. Wieś została zapisana w 1252 roku jako Zlothnyky. Wywodzi się od osady służebnej i pierwotnie oznaczała ludzi trudniących się wyrobem kosztowności i ozdób dla dworu.

Historia i zabytki. Na obszarze Złotnik zlokalizowano wiele stanowisk archeologicznych. Przyjmuje się, że od wczesnego średniowiecza osadnictwo na tym terenie miało już charakter ciągły. Od średniowiecza aż po rozbiory właścicielem Złotnik był opat klasztoru benedyktynów w Sieciechowie. Słuchać o polach zwanych "wzory dworskie". W końcu XV wieku była tam karczma z rolami, spory folwark, młyn i karczma, a kmiecie wśród swych powinności mieli przewóz rzeczy klasztornych z Krakowa lub Wieliczki do Słupi. Osada była wydzierżawiana. W 1490 roku objął ją Jan Boturzyński, w 1555 roku Abraham Górski, a 15 lat później oddano w dzierżawę Mikołajowi Ragowskiemu. Wiadomo dalej, że w końcu XVIII wieku trzymał Złotniki Kazimierz Modzelewski, krewny opata. Osada w pierwszej dekadzie XIX wieku wciąż stanowiła własność klasztoru Benedyktynów w Sieciechowie, a folwark puszczano warendę. Na początku wieku XIX dzierżawcami byli Jan i Ewa Szredniccy, o czym świadczy napis umieszczony na ufundowanej przez nich w 1816 roku Figurze Matki Bożej z Dzieciątkiem. W roku 1819 wraz z przeprowadzoną przez władze państwowe kasatą Zakonu Benedyktynów sieciechowskich, majątek ziemski w Złotnikach stał się majątkiem supremowanym, którym formalnie zarządzały władze państwowe Królestwa

Kongresowego. Faktycznie administracja ta była przekazywana w ręce kolejnych dzierżawców majątku ziemskiego w Złotnikach. W roku 1827 Złotniki liczyły 454 mieszkańców, którzy zamieszkiwali 64 domy. Były też w tej miejscowości trzy jeziora, częściowo wykorzystywane do hodowli ryb.

Po roku 1815 Złotniki stały się jedną z przygranicznych miejscowości zaboru rosyjskiego. Władze rosyjskie utworzyły tutaj punkt stacjonowania oddziałów straży pogranicznej, wzmocniony liczebnie i rozbudowany szczególnie po klęsce Powstania Listopadowego 1830/31.

Jako dobra poduchowne, formalnie stale znajdujące się pod administracją rządową były Złotniki jedną z tych miejscowości w których władze rosyjskie najszybciej i najczęściej wprowadzały własne regulacje prawne. Tak było np. w latach 1835 - 1844, kiedy to w Złotnikach przeprowadzona została nowa regulacja stosunków poddańczych pomiędzy dworem (dzierżawcą) a włościanami. Również w drugiej połowie lat sześćdziesiątych XIX wieku (ok. 1868 r.) władze rosyjskie zdecydowały o wprowadzeniu w Złotnikach nowego tzw. kolonijnego urzędu wsi.

Były także Złotniki świadkiem burzliwych wydarzeń drugiej połowy lat czterdziestych XIX wieku, kiedy to miejscowi włościanie, pod wpływem wiadomości o "rabacji galicyjskiej" częściowo spalili dwór złotnicki.

Klęska Powstania Styczniowego 1863/64 wprowadziła bardzo ważną zmianę w stosunkach własnościowych w tejże miejscowości. Dekretem carskim Złotniki wraz z Wawrzeńczykami oraz kilku innymi poduchownymi dobrami ziemskimi stały się donacją generała Karla Belgarde. Donację tę generał otrzymał jako nagrodę za zasługi w tłumieniu tragicznego dla Polaków zrywu niepodległościowego, jakim było Powstanie Styczniowe. W rękach generała i jego rodziny donacja ta pozostała aż do końca pierwszej wojny światowej w 1918 roku. Majątek był w tym czasie zarządzany przez dzierżawców lub specjalnych zarządców, którymi byli Polacy. W przypadku majątku w Złotnikach warto wspomnieć, iż jego ostatnim dzierżawcą była niejaka Ewa Gawrońska, jedyna kobieta pośród dzierżawców majątków ziemskich na przełomie XIX i XX wieku na ziemiach dzisiejszej gminy Igołomia - Wawrzeńczyce. W okresie II Rzeczypospolitej (połowa lat dwudziestych XX wieku) majątek ziemski w Złotnikach został w praktyce rozparcelowany i rozprzedany. Ostatnim dzierżawcą jego większej części był Ignacy Kruszewski.

Podobnie, jak w przypadku innych miejscowości tej gminy, ważną rolę w historii Złotnik odgrywała rzeka Wisła. Prace związane z jej regulacją prowadzone były m.in. w latach 1848 - 1859, a szczególne ich nasilenie nastąpiło w latach dwudziestych XX wieku, kiedy to ostatecznie uregulowano przebieg koryta Wisły w tej miejscowości. Jednym z najważniejszych elementów tych prac była budowa istniejących po dzień dzisiejszy wałów powodziowych.

Lata II wojny światowej były okresem ciężkiej, dramatycznej próby dla mieszkańców tej miejscowości, z której dzięki swojemu poświęceniu, zaangażowaniu w działalność konspiracyjną wyszli zwycięsko.

Wśród pozostałych do dnia dzisiejszego w Złotnikach zabytków wymienić należy w pierwszej kolejności jedną z najstarszych zachowanych figur przydrożnych, czyli Figurę Matki Bożej z Dzieciątkiem. Została ona wzniesiona w 1816 r. z fundacji Jana i Ewy Śrzednickich - dzierżawców złotnickiego dworu. Usytuowana jest obok budynku OSP w Złotnikach. Na postumencie umieszczono postać Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stojącej na globie ziemskim z półksiężycem. Na postumencie od frontu znajduje się napis: "Jan y Ewa Srzedniccy Possesorowie Złotnik Czynią Ofiarę Naydroszey Królowy Nieba i ziemi dnia 16 wrzes. 1816". Figura ta została odnowiona w 2008 r. z inicjatywy pani Henryki Cygan- sekretarz Koła Gospodyń Wiejskich, dzięki pomocy finansowej mieszkańców Złotnik, Ochotniczej Straży Pożarnej, Koła Gospodyń Wiejskich oraz innych sponsorów. Wspomnieć należy także Kapliczkę szafkową Matki Boskiej Kalwaryjskiej ufundowaną w 1877 r. przez Apolonię i Józefa Walczyków i odnowioną przez pana Ryszarda Walczyka w 1997 r. oraz zbudowane w 1912 roku Figurę Najświętszej Panny Marii (fundacja Marianny Kwiatek) i tzw. Figurę z metalowym krzyżem. Oddzielna wzmianka należy się Obeliskowi ku czci Bohaterów Powstania Styczniowego, który został umieszczony w 1990 roku w miejscu dawnego Krzyża św. Jana i poświęcony bohaterom Powstania Styczniowego.

Stręgoborzyce

Nazwa miejscowości. W 1358 roku w jednym z dokumentów zapisano określenie "Strogoborzicz", czyli "ze Stręgoborzyc". Pisano również tę nazwę w odmianach: Strogoborzyce oraz Stragoborzicze. Jest to nazwa patronimiczna od nazwy osobowej Strogobor.

Historia i zabytki. Stręgoborzyce były wsią szlachecką. W średniowieczu żył tu ród Łabędziów. W latach 1468-1471 miał Stręgoborzyce Andrzej Łabędź, a w latach 1498-1525 roku Jan Łabędź stolnik królewski, dzierżący także Pleszów. W tym czasie funkcjonował folwark i dwie karczmy z rolami. Działał również młyn. Wiadomo, że dziesięcina z folwarku była oddawana kościołowi w Wawrzeńczykach. W 1578 roku Stręgoborzyce posiadał Walenty Dembiński kasztelan krakowski (znany z tego, że sprofanował kościół w Poborowicach) oraz Pękostawscy, a w 1593 roku Zygmunt Dembiński (wieś dzierżawił wówczas od niego Jakub Pieniążek), a potem Wincenty Szarbski. Od połowy XVII wieku Stręgoborzyce należały do Mikołaja Ligęzy. W pierwszych dziesięcioleciach XIX wieku historia Stręgoborzyc związana jest, podobnie jak i dzieje kilku innych miejscowości gminy Igołomia - Wawrzeńczyce z rodziną Treutlerów. Miejscowość ta bowiem jeszcze pod koniec XVIII wieku stała się własnością Franciszka Treutlera, który przekazał ją w posiadanie swojego syna Jana. Po jego niespodziewanej śmierci Stręgoborzyce objęła w posiadanie wdowa po Janie wywodząca się z rodziny Starowiejskich. Zarządzała nimi jeszcze w połowie lat dwudziestych XIX wieku. Były wówczas Stręgoborzyce małą wioską liczącą 74 mieszkańców i 17 domostw. Dzieje Stręgoborzyc charakteryzuje zresztą pewien specyficzny rys. Otóż na jego dzisiejszym obszarze istniały dwa oddzielne majątki ziemskie "Stefanów" i "Tomaszów". Należy jednak pamiętać o tym, iż dwór "Tomaszów" aż po lata pięćdziesiąte XX wieku znajdował się formalnie poza obszarem tejże miejscowości, natomiast "Stefanów" od zawsze znajdował się na terenie Stręgoborzyc. Swoją rolę folwark "Tomaszów" zawdzięczał osobie Karola Treutlera. Jednakże już około 1818 roku jego właścicielami zostali Tomasz i Wiktoria z Sikorskich Marcinkowska. Być może więc sama nazwa Tomaszów wywodzi się od imienia właściciela tegoż majątku. Jedną z najbardziej znanych właścielek dworu w Tomaszowie była Anna Olimpia

Jankowska, która w 1860 roku założyła fundację stypendialną dla synów bezrolnych chłopów ze Stręgoborzyc. Działała ona jeszcze w latach trzydziestych XX wieku. W tym też okresie "Tomaszów" stał się własnością rodziny Srzednickich, aż po rok 1945, kiedy to majątek uległ parcelacji.

Historia folwarku "Stefanów" była o wiele bardziej prozaiczna. Już u schyłku XIX wieku dwór chylił się ku upadkowi, a ziemie folwarku podlegały systematycznej sprzedaży. W efekcie tego w roku 1925 w miejsce zespołu dworskiego Stefanów staraniem mieszkańców Stręgoborzyc wybudowany został murowany budynek z cegły z przeznaczeniem na szkołę. Jego projektantem był inżynier Peterson. Warto jednak podkreślić, iż szkoła w Stręgoborzycach istniała już w latach I wojny światowej, a naukę w niej (rok 1917) prowadził Antoni Kwapisz. Przez dłuższy okres szkołą w Stręgoborzycach kierował Jan Przysławski. Dziś drewniany budynek dawnej szkoły jest jedyną architektoniczną pamiątką po międzywojennych Stręgoborzycach. Jego bryła nawiązuje do tradycji architektonicznej klasycyzującego dworku szlacheckiego. Na placu przed szkołą zachował się w dobrym stanie starodrzew. W latach II wojny światowej w budynku działała tajna drukarnia konspiracyjnego pisma "Wieś idzie". Obecnie w budynku działa świetlica dla dzieci i młodzieży, prowadzona przez Urząd Gminy Igołomia - Wawrzeńczyce. W budynku swoją siedzibę ma także Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Stręgoborzycach.

Innym świadkiem historii w tej miejscowości jest kamienna Figura Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej ufundowana w 1943 roku przez Piotr i Emilia Kaczmarczyków w podziękowaniu Matce Bożej za ocalenie od rozstrzelania.

Wygnanów

Nazwa miejscowości. Pierwszy zapis spotykamy w 1370 roku jako "de Wignanovicz". Inną formą była: Wignanowicze. Jest to nazwa patronimiczna, wywodząca się od nazwy osobowej Wygnan, ewentualnie od gorszej części osady (można porównać z takimi nazwami jak Budzyń, Wygieźłów, Wygwizdów, a to od: wygnać, wygnany).

Historia i zabytki. Wygnanów stanowił własność biskupa krakowskiego, wchodząc wraz z Żydowem w skład klucza dóbr Wawrzeńczyce. Wiadomo, że dziesięcina snopowa z pewnych ról kmiecych była składana wikarii prebendy wawrzeńskiej w katedrze krakowskiej. Ta najmniejsza z miejscowości tworzących dziś gminę Igołomia - Wawrzeńczyce należała formalnie od średniowiecza aż do roku 1819 do dóbr biskupa sufragana krakowskiego. Faktycznie jednak była własnością plebana parafii Wawrzeńczyce. Znajdował się tam folwark. We wspomnianym już 1819 roku wieś ta została przejęta przez władze państwowe stając się wsią rządową. W pierwszych dekadach XIX stulecia była to jednak bardziej osada niż wieś. Według danych z roku 1827 mieszkało w Wyganowie 50 mieszkańców w 6 domach. Z zachowanych przekazów pochodzących zwłaszcza ze schyłku XVIII wieku wiadomo, iż w miejscowości tej znajdował się folwark. Jak pisze M. Kornecki: "w oparciu o dostępne źródła czas jego powstania i lokalizacja w terenie są trudne do ustalenia" i dodaje "niejasne i trudne do wyświeatlenia z braku przekazów źródłowych jest "zaginięcie" zespołu folwarcznego w Wyganowie wspomnianego we wcześniejszych przekazach. Wziąwszy pod uwagę jego wielkość można przyjąć, że ziemia została rozkupiona przez okolicznych chłopów, a budynki rozebrane (jeszcze w XIX wieku)". Z drugiej strony warto zwrócić uwagę na fakt, iż w przeprowadzonym w 1921 roku Spisie Powszechnym znajduje się informacja o istnieniu w tej miejscowości majątku ziemskiego mającego charakter "folwarku". W wieku XIX podobnie jak i inne wsie poduchowne także i Wygnanów był dzierżawiony i w ostateczności sprzedany przez władze państwowe. Spośród dziewiętnastowiecznych właścicieli folwarku w Wyganowie udało się potwierdzić m.in. nazwisko Aleksandra Zapalskiego, do którego należał on od końca lat trzydziestych XIX wieku. Dodatkową trudność przy śledzeniu losów tej miejscowości przysparza także fakt, iż w dokumentach i relacjach zwłaszcza pochodzących z XIX wieku, nazwa tej miejscowości bywa często pisana jako Wyganów bądź też Wyganowice.

Żydów

Nazwa miejscowości. Nazwa Żydów pojawiła się w rękopisach w roku 1374 jako Sidov. Prócz używanej do dziś nazwy była jeszcze forma zapisu: Zydow. Jest to nazwa dzierżawcza od nazwy osobowej Żyd (np. Jan zwany Żyd, rok 1432).

Historia i zabytki. Żydów był w rękach rycerzy herbu Szreniawa. W końcu XV wieku trzymali ją Andrzej Żydowski i Piotr Wilkowski. Wówczas działał tam folwark, było 5 łąnów kmiecych, karczma z rolą oraz 4 zagrody. Dziesięciny z 1 łąnu oddawano do kościoła w Nowym Brzesku, z reszty wsi do kościoła w Wawrzeńczycach. Następnie osada przeszła na własność biskupstwa krakowskiego, znajdując się wraz z Wyganowem w kluczu dóbr Wawrzeńczyce. Tak było do roku 1819. Wskutek podjętych przez władze Królestwa Kongresowego działań sekularyzacyjnych Żydów został przez nie przejęty i w roku 1827 posiadał status wsi rządowej. Liczył wówczas 15 domów i 132 mieszkańców. Podobnie jak inne miejscowości o tym statusie dobra ziemskie w Żydowie były przez władze państwowe dzierżawione, a nierzadko także sprzedawane osobom prywatnym. Według pamiętnika Kazimierza Girtlera w pierwszej połowie XIX wieku należał Żydów do Aleksandra Zapalskiego. Wiadomo, iż jego stosunki z mieszkańcami ówczesnego Żydowa układały się nie najlepiej. Świadcą o tym długotrwałe procesy sądowe, które toczył on z nimi w latach trzydziestych XIX wieku. Aż po rok 1884 majątek ziemski w Żydowie traktowany był przez jego właścicieli jako część dóbr Maciejowice. Ostatecznie został on odłączony od nich w roku 1884. Po tej decyzji folwark w Żydowie liczył łącznie 240 mórg ziemi w tym: "grunty orne i ogrody - 189 morgi, łąki - 19 morgi, las - 22 morgi, nieużytki - 10 mórg". W jego skład wchodziły także 14 budynków drewnianych i 1 murowany. W roku 1917 majątek ten stanowił własność Andrzeja Kochanowskiego, a zarządzał nim bezpośrednio Witold Śrzednicki. Od 1920 roku Żydów stał się własnością profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Zygmunta Sarny. Według Spisu Powszechnego z roku 1921 wieś Żydów zamieszkiwało 153 mieszkańców, a na folwarku żydowski 44. W latach II wojny światowej mieszkańcy tej miejscowości z

Igołomia-Wawrzeńczyce

pełnym poświęceniem stanęli do walki z hitlerowskim najeźdźcą, licznie uczestniczą w konspiracji niepodległościowej. Dziś niewiele pozostało już śladów materialnych po dawnych dziejach Żydowa. Jednym z nich jest zachowana do dziś wschodnia część wzniesionego w drugiej połowie XIX wieku budynku murowanego spichlerza dworskiego. Niezmiennie o historii tej miejscowości świadczą przydrożne krzyże i figurki, spośród których wspomnieć należy kamienną figurę Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej ufundowaną w roku 1934, a odnowioną w 2000 roku.

Koniec XIX i początek XX wieku, to ciężki okres dla mieszkańców gminy. Duży przyrost naturalny powoduje przeludnienie, panuje powszechny "głód ziemi". Najbliższy, największy i tradycyjny ośrodek miejski - Kraków, który mógłby wchłonąć nadwyżki ludnościowe jest niedostępny, leży bowiem za austriackim kordonem.

Niestety wiele cennych zabytków uległo niestety zniszczeniu a zachowały się jedynie na fotografiach.

  Igołomia - figura kolumna przy posesji nr 14 z 1661r.	 Tropiszów, kapliczka przy drodze do osiedla Zakopane, wiek XVIII/XIX Rzeźba św. Jana Nepomucena oraz fragment słupa z zawalonego zadaszenia.	
 Pobiednik Mały, dawny kościół parafialny, spalony w 1914r.	 Żydów - dawny zespół dworsko -folwarczny, fragment spichlerza dworskiego z końca XIX w.	
 Zofipole - pawilon ekspozycji archeologicznej.	 Tropiszów, dwór. Widok od strony pd-zach.	
		
Stręgoborzyce - Tomaszów, zespół dworsko - folwarczny, dawny dwór z XIX w.		